

Bir tika çörəyə görə şeir oxuyarkən, həyatda nə ilə məşğul olmağın məsuliyyətini dərk etdim

Hələ uşaq yaşlarından mən şeirlərin əhatəsində olmuşam. Atam geoloq vəzifəsində çalışmasına baxmayaraq, bütün ömrü bo-yu şeir yazmaqla məşğul olub. Məhz şeirə olan həvəs də mənə atamdan keçib. Şair olmaq haqqında qərar isə uğluma gözəl mənədən gəlib. Mübaribə dövründə biz Moskvada yaşayırdıq. Alman faşistləri Moskvaya yaxınlaşarkən, anam mənə Sibiro evakuasiyaya yola saldı. Mən düz dörd ay qatarla yol getdim, aclıq mənə təmam təqətdən salmışdı.

Vəziyyətdən çıxmaqdan ötrü tədbir görmək lazım idi. Qatar stansiyalarda dayanarkən, bir tika çörəyə görə düşüb adamlar üçün şeir söyləyirdim. Növbəti dayanacaqda birindən hansısa bir qadın oxuduğum şeirdən təsirlənərək, göz yaşlarını axıda-axıda çörək bülkəsini tən yarıdan bölərək mənə verdi. İkinci şeiri də söyləyərkən, qadın özünə saxladığı çörəyin yarısını kəsib mənə uzatdı. Daha sonra ovcunun içində tutduğu qırıntıları dili ilə yalamağa başladı. Bax, məhz şahidi olduğum bu hadisədən sonra mən həyatda nə ilə məşğul olmağın məsuliyyətini dərk etdim.

Məni öyrətmişdilər ki, şeir yazmayanlara ehtiram göstərərsən

Çox illər öncə həyatımı dəyişən bir hadisə baş verdi. "Sovetskiy sport" qəzetində mənim ilk şeirim dərc etdirdilər. Bu vaxt mənim hələ 16 yaşım tamam olmamış, heç pasport belə almamışdım. Nəşriyyat Lubyana meydanı orazisində yerləşirdi. Mən oraya şeirlərimi götürüb təqdim etdim. Redaktor diqqətlə onları oxuyandan sonra dedi: "Oğlan, sənin şeirlərin çox pisdir! Vaxt gələcək sən özün də haçansa onları oxuyub güləcəksən. Amma sən bacarıqlısan, inanıram ki, yaxşı şeirlər yazıb bilərəsən. Odur ki, hər şeyi ağlım və düşüncənin süzgecindən keçirmək lazımdır. Başa düşməli-sən ki, şeir hantel deyil, istədiyin vaxtı götürüb oynaya bilərsən. Şeir tövbədir, etirafdır. Və sən özün tövbə, etiraf etməklə yanaşı, başqalarının, yəni şeir yazmağı bacarmayanların, etirafını ifadə etmək istəsələr də, Allah onlara istedad vermədiyindən bunu bacarmayanların əvəzində etməli-sən. Çünki sən istedadlısan. Ona görə də bu şeirlərin pis olduğunu dərk etməkdən ötrü onları mətbuat şöfələriən çıxarmalısan".

İnamın şeirləri doğrudan da dərc etdirdilər. Bilsəydiniz necə sevindirirdim! Qarşıma çıxan köşklərdən bütün qəzetləri alıb yolda rastıma çıxanlara bağışlayırdım. Mənim şeirlərim həqiqətən də gülməli idi. Redaktorun məna: "Sənin yaxşı şeirlər yazacağın

Məşhur Sovet və Rusiya şairi Yevgeni Yevtuşenko aprelin 1-də 85 yaşında ABŞ-da vəfat edib. Onun nəşi aprelin 12-də Moskvada torpağa tapşırılacaq. Şairin ayrı-ayrı müsahibələrindən həyat qaydaları ilə bağlı fikirlərini təqdim edirik.

YEVGENİ YEVTUŞENKONUN 10 HƏYAT QAYDASI

vaxt hələ irolididir" söylədikləri sonradan həqiqətən də düz çıxdı.

Kefim istəyən kimi geyinirəm və dadlı yeməkləri xoşlayıram

Bilirəm, bəziləri mənim ocaib geyimimdən qıcıqlanırlar. Amma mən kefim istəyən kimi geyinirəm. Mən Sibirdə həbsxanaların pambuq gödəkçələrinin və əsgər kamuflyajlarının arasında boy atıb böyümüşəm, ona görə də parlaq rəngləri xoşlayıram. Dadlı yeməklərdən də xoşum gəlir. Xüsusən donuz piyi üçün sinov gedirəm. Amma nə edəsən ki, mənə donuz piyi yemək olmaz - çünki sağlamlığıma ziyandır.

Yadımdadır, müharibə illərində adamlara boş qaynar su verirdilər. Mən isə vağzalda alverçilərə məxsus bitki yağında yaxşıca qaynadılmış kartofla şorlanmış kələm yapraqlarını yeyirdim. Bu, deməyə mənə qışqırdılar: "Oğru! Oğru!" Çünki mən heç kimdən icazə almadan kartof götürmüşdüüm. Amma mən oğru deyildim. Mənim yediyim şeyləri pul ilə almağa hətta maddi imkanım da vardı. Sadəcə, bu şişmanlıq görəndə özümü saxlaya bilmədim. Mən artıq 24 ildir ki, siqaret çəkmirəm. Stövlüstü tennis oynamağı, səyahət etməyi, gətirə, baxmayaraq ki, sosim pisdir, çalmağı çox xoşlayıram.

Mənə yalnız iki şey lazımdır: iş və məhəbbət

İfər şey olduğundan da sadə-

dir - mən xoşbəxt və sevilən adamam. Bir amerikan yazıçısı, təəsüf ki, familiyasını heç cür xatırlaya bilmirəm, bir dəfə etiraf etmişdi ki, həyatda ən çətin iş sevməyi bacarmaqdır. Yəni, çoxları yaşayıb ömür sürür, amma sevgini nə olduğunu axıra kimi anlaya bilmirlər. Maraq mənə gəldi, cəsarət edib soruşdum: "Bəs bu, nə olan şeydir?" - O, isə cavabında: "Məhəbbət müqəddəs qızdırmaq", - deyib bildirdi. Bilirsiniz, mən həmin amerikalı yazıçının dedikləri ilə razıyam.

Sözün həqiqi mənasında müqəddəs qızdırmanın səviyyəsində yalnız dəlillər dayanmağı bacarırlar. Müqəddəs qızdırmanın əvəzinə isə "ağlabatan ehtiras" adlandırılmış incoilik, zəriflik tutur. Məhz bu hissələr həmişə mənim yaradıcılığımın mühərrikləri olub. Arvadım deyir ki, həyatda mənə yalnız iki şey gərəkdir: iş və məhəbbət. Çox gözəl deyib! Mənim üçün əsas şort olimin altındakı kağızın üzərinə fikirlərimi köçürmək və porosit etdiyim qadınım yanında olmasıdır. Mənim məhəbbətim başqa şeylərin üzərinə də işiq saça bilər: məsələn, kitab mütaliəsindən, yaxşı kinofilmə təməşə etməkdən, teatra gətməkdən həyatımı könərdə təşəvvür edə bilməyim. Bir də futbolba məftunam!

Əgər sevdinin insan sənə laqeyddirsə, bunu onun üzünə demək lazımdır

Robert (Rojdestvenski - tərə.) ölməqabağı gözəl bir şeir yazmış-

dı. Bir müddət əvvəl o, yaranmaqda olan pop qrupların cəynəyinə keçmişdi. Düzünü desək, onun qələmə aldığı mahnı mətnləri heç də həmişə yaxşı olmurdu. Buna görə hətta bir neçə dəfə mənə onunla daləşməyə də cəhd göstərmişdilər.

Mən qərara aldım ki, ona şəxsən məktub yazıb fikirlərimi çatdırım. Məktubda təhqiredici heç bir ifadə yox idi. Əgər sən sevdinin insanın yolundan kənara çıxacağını gördüyün təqdirdə, bunu görək onun üzünə deyərsən. Ədəbiyyat İnstitutunda oxuduğumuz vaxtlarda da şairlərin şeirləri, xüsusən qadağan olunmuşlar, barədə biliyimizi yoxlamaqdan ötrü belə edirdik. Mənim məktubumdan, Allah bilir, Roberto nələri üfürmüşdü.

Xoşbəxtlikdən onun kiçik qızı Kseniya həmin məktubu qoruyub saxlamışdı. Roberto üçün onu oxumaq çox ağır idi, amma bununla belə biz onunla əsla küsmədik.

Vətən - bizimlə sizsiniz və biz hər şeyə görə cavab verməliyik

Bilirsiniz, Vətən də canlı varlıqdır. Onun qoynunda bizim həyatda rast gəldiyimiz insanlar - qadınlar, uşaqlar yaşayırlar. Vətən siyasi şüarların və ifadələrin dostu deyil. Vətənə olan sevgi də siyasi quruluşa olan sevgiyə bənzəmir. Bu, həm də təbiətə olan sevgi deyil, baxmayaraq ki, təbiətin özü də canlı varlıqdır. Şeirlərimin birində Vətənin bir çox məsələlərdə günahkar olduğunu söyləmiş-

dim.

Yəqin ki, hansısa ikiüzlü təəcübə durub deyəcək: "Heç belə də iş olar? Vətəni nəyə görə günahlandırmaq nə dərəcədə düzgündür?" Amma deyim ki, Vətən sizinlə bizimlə! Odur ki, biz hər şeyə görə cavab verməliyik. Özü də həm keçmişə görə, həm də bu günə görə. Məhz belə də gələcək üçün məsuliyyət hissimiz yaranacaq.

Mən uzun müddət pravoslav məbədində şeir oxuya bilmədim

Bütün məzhəblərə məxsus məbədlərdə şeir oxumuşam. İstisnasız bütün! Hətta bir dəfə Türkiyədə olduğum zaman məscidin minarəsinə çıxıb şeir oxumuşdum. Buna görə mollanı cəzalandırıb işdən çıxarmışdılar. Eyni cəzaya "Literaturnaya qazeta"nın redaktoru Valeri Kosolapov da mənim "Arvad azad" şeirimə dərc etdirəlməyə görə məruz qalmışdı.

Amma deyim ki, pravoslav məbədində şeir oxumaq fürsəti mənə uzun müddət nəşib olmamışdı. Bu barədə mən hətta Patriarx II Alekseyo da şəxsi görüşlərimizin birində müraciət etmişdim. Bilirdim ki, mənim şeirlərim patriarxın xoşuna gəlir. Çünki o, mütəmadi olaraq mənim tədbirlərimdə iştirak edirdi. Amma bununla belə patriarx mənə məbədə şeir oxumağa icazə vermədi. Bəhanə gətirdi ki, pravoslav məbədə dinləyicilər üçün oturacaq yoxdur. Heç eyb əlamət, əvəzində mən Vaşinqtondakı məbədə şeir oxudum. Həm də bu tədbirin arxasında bilavasitə Amerika hökuməti dayanmışdı. Bizim patriarx isə belə bir addımın olmadığını bəyan etdi. Axı özünü məbədələrdə məhəllər oxuyursunuz. Mənim şeirlərimi isə oxumaq olmaz? Halbuki mənim şeirlərim ruhanilərə tərəfindən böyük həvəslə oxunur. Onlar məbədələrdə çıxışları zamanı hətta şeirlərimdən sətət də götürürlər.

Amma bununla belə pravoslav məbədində öz şeirlərimi oxuduğum vaxtlar da olub. Bunun üçün dəyər Nyüraya çox minnətdaram. Nyürə bir vaxtlar Moskvada bizim ailədə dəyərmişdi. Müharibə illərində isə o, doğulduğu Tula vilayətinin Tyoploye kəndinə xəstə bacısını yanına qayıtmışdı. Kənddəki Müqəddəs İver məbədi məhz Nyüranın qayğısı sayəsində möhv olmaqdan qurtulmuşdu. Almanlar orada olarkən motosikletlərini məbədə saxlayırdılar. Sovet əsgərləri qayıtdıqdan sonra isə məbədədən kartof anbarı kimi istifadə edilmişdi.

Nyürə kilsəyə məxsus bütün dini atributları evində gizlətməyə müvəffəq olmuşdu. O, baxmayaraq ki, icazəsi yox idi, hətta pravoslav inancılı kişi və qadınların kobinini də kəsirdi. Bu kilsəni camaat "Nyüranın məbədi" adlandırdı. Bir dəfə məbədin keşişi Valentinə at riskə gedərək mənə şeir oxumağı təklif etdi. May ayının

24-ü idi.

Mənə dayənin qoruyub mühafizə etdiyi beş qaralmış ikonanı göstərdilər. Mən isə öz növbəmdə dayəmə ehtiram əlaməti olaraq çıxışma ona həsr etdiyim şeirlərdən başladım.

Bu görüşdə nə mitropolit, nə də baş rəhib iştirak edirdi. Bununla belə onlar mənə xeyir-dualarını çatdırmışdılar.

Məni siyasi şair kimi qələmə vermək düzgün deyil

Bu düzgün deyil ki, məni yalnız siyasi şair kimi qələmə verirlər. Mənim məhəbbət mövzusunda cildlərlə kitablarım nəşr olunub. "Gör başıma nələr gəlib" adlı ilk şeirim də məhəbbət mövzusunda və məhz bu şeirə görə mən çox erkən vaxtlardan məşhurlaşmışam. Rusiyada yəqin ki, eləsi tapılmaz ki, bu şeiri özbək bilməsin. Onu əl ilə yazıb bir-birinə ötürürdülər. Mənim ilk mahnım da məhəbbət haqqındadır. İndi onu xalq mahnısı kimi oxuyurlar.

İstəsəydim mülki mövzuda da şeirlər nəşr etdirə bilərdim. Əsl mülki şeirlər həm də siyasi mövzuları əhatə edə bilər. Mən xoşbəxtəm ki, müəyyən tarixi məqamları öz şeirlərimdə əks etdirmişəm. Məhz onlara istinad etməklə tariximizi öyrənmək mümkündür.

Milli ideyanı klassik ədəbiyyatda axtarın

İnsanların idealsız yaşamaları çox pis əlamətdir. Yaxşı ideyalar hətta ideologiyaya çevriləndə belə, qəfəsə dönüb insan qəlbinə hakim kəsilirlər. Milli ideologiyayı süni surətdə "yaratmaq" olmaz, o gərək özü doğulsun...

Tez-tez klassik müəllifləri mütaliə edin! Klassik ədəbiyyatda, rus və ya Ukrayna olsun, fərq eləməz, milli ideyalar cəmləşib. Əgər cavanlar tariximizin faciələrini özbək bilməsələr, onlar özləri istəmədən bunu təkrarlamaq bilərlər. Tarixi ideallaşdırmaq cinayətdir. Heç bir yeni "izm"lər icad etməyə dəyməz, Ukraynada və Rusiyada abırlı insanların sayı nə qədər çox olsa, bir o qədər yaxşıdır.

Şair dünyanı dəyişdirməyə cəhd göstərməlidir

Şair bu dünyaya gələrkən onun məhvə-rini dəyişdirməyə bacarığı olduğuna inanmalıdır. Mənə elə gəlir ki, hər bir insan xüsusən gənc yaşlarında, bu hissləri keçirməlidir. Bəşəriyyətin bütün tarixini vərəqləsək, görürük ki, biz öz vicdanımızı böyük sənət sayəsində qorumağı bacarmışıq. Bibliya bir tərəfdən xristianların müqəddəs dini kitabıdır, digər tərəfdən isə onun tərkib hissəsini poetik mətnlər təşkil edir. Bu kitabda bir sıra fikirlər ədəbi qaydada ilk dəfədir ki, səslənir. Dünyada ilk poetik nümunə analarımızın beşik başında söylədikləri laylalardır. Elə bu səbəbdəndir ki, sənətdə həmişə adama yaxın və əziz olan nə isə mövcuddur.

Sənətə olan belə münasibət eyni zamanda bəşəriyyət tərəfindən özünü göstərməlidir. Bu bir növ uşaqların öz mənəvi atalarına bəslədikləri hörmət və izzətə bənzəyir. Mənim qənaətimcə, məhz elə bu xüsusiyyət bu gün əskikdir. Adamlar tənbelləşərək çətinliklərdən uzaq dururlar...

Tərcümə etdi:

Ağaddin BABAYEV